

Staw Wan-
želský

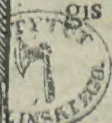
Ku Příkladu
a Naučení mladým
Kanzellum sepsany a wyda-
ny / Léta Páně 1601.

Ekrže

Bartholoměje Paprocké-
ho z Bologny.

In conciliandis Matrimonijs ma-
gis est spectanda virtus,
quam census. Cic.

45.641

17996
Na Erb Starodáwný Geho mil
sti Pána / Pána Jaroslawa Bořity z Martince
Směně a Wokoj / zč.

WDěčnau nám wůni to Křvstí wyndáwá/
Gož Země Česká okolek uznáwá:
Paměti Paňské gim dáwagi Latwy,
A slawné Předkůw wklazugi spráwy.
Slawny na Wogně býwali y Doma,
Wěc ta žádnému neni newědoma
Wlast hrdlem chránit, wzněssenj Kefowe
Z statkem zwykšl, Páni Bořitowe.

XVII - 465 - II

J Dro.

Proženému Banu/Banu Marosla-
wowi Boritowi z Martinic na Smečnē a na Woko-
u/ zē. Pánu mně lastavě přiznivému/ Jeho
milosti.

Byčeg gest mezy Lidmi, milo-
stivý Pane/ že na tak swatý Alt a Swad-
bu Slávu Swatého Manželství, w kte-
rých nyní wstupowati ráčíte, Lidé obegího pohlawí,
dárky, každý podle možnosti své, podávat zwykli/ ně-
jakau radost a potěšení wřazugice z toho že Pán Bůh
ctnost na Swětě rozmnožowati a rozšyr̃owati ráčí/
zini přistomnosti swau ozdobowat ho zwykli/ podle za-
čátku Spasitele nasseho/ kterýžto taté w Káně Gali-
lenský učinit sám byl ráčil/ y zázrakem welkým a nesly-
chaným takowau Swadbu ozdobil, Wodu w Wino
proměnilowšy. *Qui Musis sumus ad dicti*, tak činíme
wedle naučení onoho Doktora w písmě S. zběhlého
Hugona/ kterýž píšyc k swému Příteli a Towaryšy, to
jemu naučení dáwagie mluwí: *In omni doctrina bre-
ve aliquid & certum collige, quod in articula memorie
recondatur.* Ná gšem to také učiniti směl/ žuagie W.
K. býti Pána Katholického/ a k tomu takowau sobě

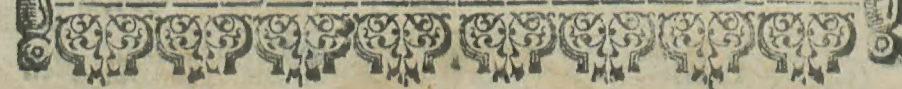

Towaryszu bráti ráciť / abyšte naplniti ráciľi onono
poručení od Seneky zanechané / kteréz in Epistola 34.
napsal takto: Omnia facta & dicta nostra inter se con-
gruant ac respondeant sibi, řdňž in omni matrimonio
fidei Catholice debet esse conjunctio spiritualis, non so-
lum corporalis, a komu Pán Bůh takowau Manžel
řu dáti ráci / že se we wšem s Manželem swým sro-
wnáwa / mŭže gemu gedentáždy mŭřwit řlowa, kteráž
Ecclesiastes napsal 25. řap: Beatus qui habitat cum mu-
liere sensata, nebo takowý pořlad pocházý od samého
Boha / nařž o tom čteme in Prover: cap: 29. Domus
& diuitie dantur à Parentibus, à Domino autem pro-
prie Vxor prudens.

Takowá že se Wassy milosti dostala / řřiasťným se
nad giné mnohé počítati mŭžete. Nebo maudrá Že-
na a Pána Boha bogicý, tak nařž napsáno in Prover:
cap: 31. ipsa laudabitur, a cap: 18. qui inuenit mulie-
rem bonam, inuenit bonum, & hauriet iucunditatem
à Domino. Nařž ta / genž gest Wassy milosti od Pá-
na Boha saužena / a od Přátel W. M. oddaná / w
řtěch řwřřech řtnostech gest dobře wychowana. Nebo
řwede počátek řwřg z takowého Řmene / a Řřwe řwřž

ctně

ctné a slawné / kterěž non solum authoritati, sed etiam
meritis honor tribuendus est: o čemž ná na ten čas sly-
roce mluvíti nemohu / krátkosti sfolugie / poněwadž
weliká wzáctnost a zaslauženj Erbu a Rodu Bich mi-
losti Panůw, Panůw z Ešternberka / mįsta obšyrněg
slyho k wyslawenj potřebuge. Ale že w této male-
Knížce / na Erb Bich milosti, ale Osobu W. M. nakož-
to Pána a hlavu, vmiňil gsem krátce připomenauti /
aby také wěděli a znali wssychni obyuatele / že gste sobě
we wssem rown / netoliko Bohatstwjm, ale y dáwno-
sti a wzáctnosti Brozenj: Nebo gestliže Páni z Eštern-
berka z wysokého Kmene possli / s možnými se Králi a
Knížaty spřiznily / Předkové W. M. ne z prošněg
slyho také Kmene a Krwe vyplnuli / nať nám o tom
Kronyk, Magestátowe Knížat a Králůw / a giné pa-
měti spráwu dáwagi. Gžteme v Hágka w Listu 204.
kdež Předka W. M. gmenuge Wylima z Pulin / Hra-
bě z Drnholce / kterýž při Kunradowi Knížeti Moraw-
ském mnoho proti Nepřátelům Králowstwji toho do-
kazowal / byl Pánem a Dědicem Města a Zámku Kau-
mic / kterýž potom se cti a chwále Pánu Bohu se wssým
Kragem odevzdal / a Klášter Pannám w něm založil

Zákona a Řádu Premonstratenského.

O tom y

Dubravius Biskup Holomaucký lib: 13. fol: 124.

zmínku činí takto: *Guilhelmus Comes dignitate, opibus in Moravia clarus* &c. Nepřipomínám na ten čas Předky tohoto Hraběte / o nichž se ještě za času Pohanství zmínka činí / okolo Léta Páně 781.

O těch toliko samých zmínku učiním / kteříž Křesťané budauce v Království tomto / mnoho dobrého Blasti své působili / a působiti Králům a Knížatům dopomáhali / nakožto neuvěrnějšy a teyné Raddýgich. Jako nepřive / Léta Páně 1194. Eist a Kagestat Gindřicha Knížete y Biskupa Pražského / když potvrdzowal Práva a swobody Kostelu Pražskému / mezy jinými Knížaty, vwozuge v pamět gednoho z Předků W. K. Pána Smila Bořitu / a také Léta Páně 1212. v Listu Krále Wácslawa / když Kostelu Wysschradskému Eist potvrdzowal / tam gedn Pán Bořita přítomen byl.

W Listu Wácslawa Krále gednowokého / Léta Páně 1221. Pán Jaroslav Bořita přítomen byl mezy jinými Pány. W Listu Otragara Krále / jinák Přemysla okolo Léta Páně 1222. Pána Gindřicha Bo-

řitu

řitu připomíná. V Listu také Kapitolu Pražské/ o
tolo Léta Páně 1261. Pána Bohuslawa Bořitu při-
pomíná: Potom při potvrzování Práv a Mage-
států Kláštera Břimowského o Pánu Bořitovi
za panování téhož Krále zmínka se děje. Ti wssy-
ckni w Radě Králů a Knížat seděli: Při hrdin-
ských také činech mnozí se připomínají/ jako Léta Pá-
ně za panování Krále Jana 1319. Když s Rakussany
Bitwu byl swedl tento Král Gžesky/ Pan Jan Boři-
ta z Martinic pro Heroické skutky od Historiků po-
chwalu velikau má/ genž byl y proto od Krále gmeno-
vaného na Rytěstwi pasován.

Pán Bořita z Martinic Maršaleš Krále Wacsla-
wa/ kteréhož mnohé paměti připomínají pro geho ně-
které poctivé činy a chování proti Králi a jiným oby-
watelům Země/ také y jiných mnoho, o kterýchž já na
tento čas pro vracení psáti nemohu/ dosti na tom má-
me/ nař za žiwobytí nasseho/ Brožený Pán, Pan Ja-
roslaw Bořita z Martinic / a Brožený Pán, Pan
Girj Bořita z Martinic a na Smečně, Střene W.
K. Kanceliř Nejwvyšší Královstwi Gžeského/ a Rad-
da teyná G. K. Gysar Kudolffa druhého / k Pánu

a Krá-

a Královstvíj tomu poctiwě a náležite se chowali.

Giné wznesené Rody/ktérjž z těchž Amene possi, na tento čas ne-
připomínám/gerjžby býti mohli k weliké Slávě a ozdobě Erbu
W. M. jako Páni Sstosowe/ktérjž od wchsa gmenowaného Hra-
bte vlastnj počátek magi/ o čemž gessite paměti na Zech Klášte-
ra Raunického wyprawugi / Páni z Talmberka / Páni Sstos-
owe z Raunic, Páni Rychnowstj z Rychnowa/ Páni Čterničti z
Čterně/ Páni z Augesdce a ginj z čehož gednkáždj poznati mů-
že/welkau wzácnost a dáwnost Rodu a Erbu W. M. pro takowe
rozrozeni/a prawj Páni z Panůw býti wssychni ráčte.

A protož je k takowému Aktu a Stawu Manželskij Swatě-
ho k kterémuž W. M. P. Bůh powoláwat ráci/ nemohl sem W.
M. giného dárku podati/takowě Knížky / kterěžby ginjm fu potě-
senj býti mohli / k naučení a k poznání wzácnosti Stawu toho
Swatého Manželského podávám / té naděge gsauce / jakož to o
Dánu takowém/qui & de virtute loqui & recte vivere vmě-
je meis Camænis pohrdati neráčje / kteréhož se pá lásce ponjše-
ně poraučjm. Datum Pragæ : 4. Februarij.

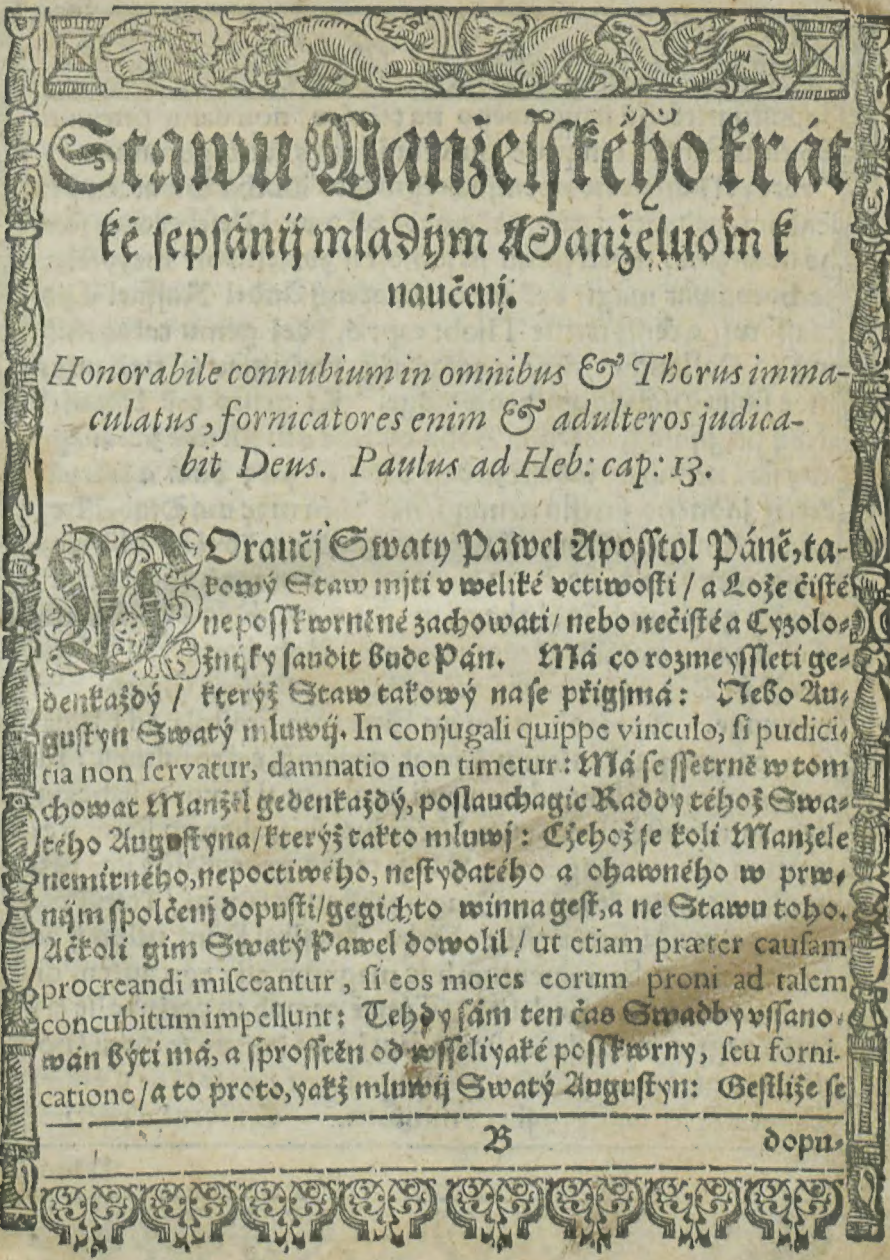
Wassi milostě

Powolný Služebnj

Bartoloměj Paprocký : Slogol
a i Paprocké Woly.

Stawu

Stawu Manželského brát k sepsání mladým Manželuom k naučení.

Honorabile connubium in omnibus Et Thorus immaculatus, fornicatores enim Et adulteros judicabit Deus. Paulus ad Heb: cap: 13.

Mdrauěj Swatý Pawel Apóstol Páně, takowý Staw mjeti v weliké wctiwosti / a Zoje čistě neposstwrněné zachowati / nebo nečisté a Cyzoložnyky sandit bude Pán. Má co rozmysleti gedentakdy / kterýž Staw takowý nase přigimá: Nebo Augustyn Swatý mluwý. In conjugali quippe vinculo, si pudicitia non servatur, damnatio non timetur: Má se sseterně w tom chowat Manžil gedentakdy, poslauchacie Kadý téhož Swatého Augustyna / kterýž takto mluwý: Čehož se koli Manžele nemírného, nepoctiwého, nestydatého a ohatoného w prwním společenj dopusti / gegichto winna gest, a ne Stawu toho. Ačkoli gim Swatý Pawel dowolil / ut etiam prater causam procreandi misceantur, si eos mores eorum proni ad talem concubitum impellunt: Tehdy sám ten čas Swadby wssano: wán býti má, a sprossěn od wsseliyaté posstwrny, seu fornicatione / a to preto, yáž mluwý Swatý Augustyn: Gestliže se

dopustij nřtřeho neuctiwěho na ten čas / non datur praesentia
Spiritus Sancti, tempore quo conjugales actus geruntur.
Protož Manžele nowornij, chtěgili sobě Duchu Swat: ho praesentiam zgednati / potud, dokawadž takowě Wesely konce swě-
ho newezme / wosfeli yakau stějdmost a zdrželiwost mezy sebau
zachowáwat magi / tak yak dal naučenij Anděl Raffael Tho-
biassowi / o čemž čteme Thob: cap: 6. Edež gemu takto mlu-
wij: Posláuchey mne, a yát wěšij, kterij gsau ti, nad nimiz
moc swau Diabelstwij provozuge. Ti gestto tak Manžele-
stwij přijijmagi že Pána Boha od sebe a myslí swě zaháněgi /
aby swě nemjrně žádosti za dost učinili / yako Kůň a Mězek.
Kterij žádněho smyslu nemagi / nad těmi moc má Diabelstwij /
a nad těmi swu ukrutnost provozuge. Ale ty když gi sobě weze-
mes / wegda s ni do Romory / zdrž se od ni za tři dni / a ničimž
giným gednomi Modlitbami mysl zanepražďňowati budeš.
Tak se zachowal Mlādenec poctiwý a Bohabogjčý / a dal ge-
mu Pán Bůh pořebnānij swě / yakž o tom Pšismo Swatě wy-
prawuge. A protož Jeroným Swatý in Epistola ad Damas-
sum poraučij Manželum dáwat naučenij, takto mluwje: lu-
venes verò hoc sunt admonendi modo, ut, si Vxores habeant,
doceantur castè vivere cum Vxoribus suis, alienam sciant sce-
leratum esse contingere. Má se tehdy gedentakdý nač roz-
myslit / když k takowěmu Stawu přistaupiti mājní / kterij po-
třebuge welké uctiwosti: Nebo Apostol Páně mluwí ad
Ephes: cap. 5. Sacramentum hoc magnum est: ego autem di-
co in Christo & in Ecclesia. Tim se nemohau pochwālit ti /
kterij negsau in Ecclesia Dei, o čemž mně darmo mluwit / po-
něwadž ginj gsau / gichžto porwinnost gest / co se tēne Cyrkwe
Swatě Křestianské, psāti y mluwiti. Čižstotně a poctiwě

Man

Manjele takowý Alt, a takowý Swadebný obyčej wykona-
wati magi / yakožto od samého Pána Boha narozený. Nes-
nadarmo to Swatý Řehoř 12. moralium mluví: Qui ten-
tationum procellas cum difficultate tolerant, conjugij portum
petant. Swatý také Ambrož nenadarmo napsal tato Slo-
wa: Quando Adam solus erat, non est pravaricatus, quia
mens ejus adhærebat Deo. Ale že to wec gest od Pána Bo-
ha narozená a potřebná w Staru Manjeleštem býti, pro v-
warowáný těšnýho hřichu / Sstiašný a naderossedy gine stia-
sný ten, yakž Šalomoun mluví Proverb: cap: 18. qui in-
venit Mulierem bonam, invenit bonum, & hauriet jucunditatem
à Domino. Nebo yakž prawj ten též Proverb: cap: 14. Sa-
piens Mulier ædificat Domum suam, insipiens extructam
quoq; manibus destruit: Nadbagi Žnyna Slowa Apostola
Pánu / kteráž mluví ad Ephesi: cap: 5. Ženy Muzum svým
poddané budau yako Pánům: nebo Muž gest hlavau Ženy /
yako Kristus gest hlavau Cýrkve a Spasýteli Těla gegiho /
ale yako Cýrkew poddaná gest Krystu Pánu / tak také Ženy
poddané býti magi we všem Muzum svým.

Obá veztež se Muži toho co napsal Doktor Hugo, pššic
gednomu Towaryšy swému takto: Ducuntur hodie Vxo-
res non causa fornicationis vitandæ, sed causa Luxuriæ, non
causa prolis, sed causa pecuniæ. Mnoho se takowých nachá-
jí / o nichž yá mnoho pro poctivě Vší mluví nebudu / krát-
ký toliko příklad powím o gedné poctivé Wdowě, ac po-
hance / kteráž kdýž tážena byla / proč se po Smrti Manjela
wého wdáti nechce: Odpověděla / že takowého nagýti ne-
mohla / kterýžby wíce o ni, nežli o statek gegi a Peníze stál / a
čin: wázala zřetelně / že Muži wíce wyhledáwagi po Man-

žestách Peněz a Statku, nežli poctivých mravů a
ctného chování / a tak ne Ociina, ne Vssynia, ale Prsty
Ženy sobě beran. Gest se nač ohlidati / kdo na Swěte
poctiwě žiw býti chce: Rukož dám příklad na gednom
Mládenci, kteréhož Přátele namlauwali, aby sobě Ženu
pogal / y přázali mu Pannu velmi Bohatou / kteráž toliko
sama po Otce swém w Statku dedila. Dorčený Mláde-
nec čytil to že se gegj Pani Mátě nenalezitě chowala / a pro-
tož wymlauwal se Přátelům z toho, aby genu takowé
Manželky z plemené takowého wyžiti neradili. Odpově-
děli oni: Muže býti že Mátě zlá gest, a wssak Dcera muže
také býti dobrá. Řekl Mládenec: Pogedme tehdy k té
Panně / zwjm a dowjm se od Pani Mátě gegj, budeliž
dobrá Dcera gegj. Když tam přigeli / žádala ho Pani
Mátě, aby byl dobré mysl / nebo byl Mládenec Bohatý,
Maudrý, a spanilý. On pak sedel yakoby smutný byl / a
když ho děle k dobré mysl nabádala, řekl: že se velmi
Ornanti, proto / že měl Klisnu velmi pěknau, od nž nabyl
Konj právě dobrých, kteráž ným wnjra / ano zegi napoli
omrlau Doma zanechal / a wssak že y po sobě mládan
Klisnu při ostatním porodu zanechala. Pani ona, aby
genu dobranu Mysl učinila, wzkrjěla, aby se nermautil /
poněwadž se obyčegně přitressunge, že každá Matka podob-
nau sobě Dceru rodi, y ta Klisna že bude takowá yak
Matka. A on wzhlédnuwssy na své Přáteli, řekl: Ta-
kowá bude Dcera, yaká gest Matka. Dosti giž mám na
tom / weselý giž z Domu wasseho wygedu, yakoz pak y hned
s Přátely odgel. Protož dobře delagi Lidé maudři a po-

ctiwý.

ctiwn / Kterýž se na chowánj ctne Medicinw wyctawagi /
tdej netolito nuztúe azlé obcowánj, ale ani Peycha i.e.
panuge / Kterýž obšcegné k welký chudobě přiwozuge / takž
pi se Doktor Hugo, kauce: Multa sunt quae Matronarū
ulibus necessaria sunt, uidelicet preciosae uastes, aurum,
gemmae, sumptus Ancillarum, supellex uaria, deinde per to-
tas noctes garrulae quaestiones: Illa ornatior procedit in
publicum, haec honoratur ab omnibus, ego in conventu for-
minarum misera despicior: cur aspiciebas uicinam? quid cū
Ancilla loquebaris? de foro ueniens quid attulisti? non
amicum habere possumus? non sodalem? non alterius a-
morem? suum suspicatus odiū. To wisse wyčitagic, takto
wýnni nepotogýnni otázky, dále mluwýj. Adde quod
nulla est Vxoris electio, sed qualis aduenerit, talis sit habenda,
si iracunda, si fatua, si deformis, si superba, si foetida, quod-
cunq; uitiorum est, post nuptias discimus. Equus, bos,
canis, & uilissima mancipia prius probantur & sic emuntur,
sola Vxor non ostenditur, ne displiceat quā ducatur. Po-
třebj tehda. Wčimn y Wššýnni Žěnnu sobě wybýrati, přwe-
nezli gi sobě gedem wezme / a raděgi nezli ona sobě geho-
wezme: Nebo teprwa po Wseli pozná gedentakždy,
čeho se gý nedostáwa.

K tomu gessě mluwýj předpowěděný Doktor Hugo:
Žě musý wždy pilně patrít na gegý obličeg / gegy přknešt
a krásu wychwalowat; Nebo gesslize na gýmau wzhljdoneš,
hned se domýjwati bude žegí nemilugeš: O čemž on takto
mluwýj. Attendenda est semper ejus facies & pulchritudo
laudanda, ne si alteram inspexeris, se existimet displicere; Si

totam ei domum regendam cōmiseris, serviendum est; Si aliquando tuo quid arbitrio reservaveris, fidem sibi non haberi putabit, & in odium vertetur & iurgia, & nisi citò consuleris, parabit venena anus. Ale yá radnji wíce pozoro-
wati na zřizenj Božské / nebo wíce gest dobrých a poeti-
wých Panen a Widow / kteréž k tomu gsau náchylné, aby
podle wíle Božské s Manželi swými živy byli / a Minzuw
swých, jakožto Zlaw, poslauchali / zwlastě když se k tomu
dostane takowá, o yaté Ambroz Swatý libro de Paradiso
zmužku činj tčmto Slowy: Nec illud ociosum est, quod
non de eadem terra, in qua plasmatus est Adam, sed de ipsius
Adæ costa facta sit mulier, ut sciremus unam in viro & in
muliere corporis esse naturam, unum fontem generis humani,
ideo non duo à principio facti, Vir, & mulier, nec duo Viri,
nec duæ mulieres, sed primum Vir & deinde ex eo mulier:
Unam enim Naturam hominem volens constituere DEVS,
ab uno principio Creaturæ hoc incipiens, multarum & dispa-
rium Naturarum eripuit facultatem. Když to tak Pan-
iprawit ráci, že dá někem u de breho přirezenj Ženu z Kc si
stworěnou, welitý mu potlad dá, předrahý a přerokostný:
Neb mu s tím w Domě geho dáwa požehnánj / dáwa Dítě-
ty rozkossné, kteréž geho potěssugi / když wzuáwa z mra-
zuw a natloumossj gegich, že Wlasti své milé někdy ku
požitku mocz býci budau: Wčez v Lacedemonuw ney-
wčěssj starost byla, a takowé toliko w wctiwosti mjwali /
kterěj potomky, gestoby někdy Wlasti ku prospěchu býci
mohli, zanechávali / a pohrdali teni, gesto Vitam cœliba-
tam wessi vmjnili / yatz gest v Plutarcha in Apophtegma-

tibus

tribus, když Dereclidas Muz wznesseny, gsa gich Heytmaně
stiastrým, wessel do Domu gednoho, kdez mnoho bylo
Muzow giných wznessených a statečných / tam něyaky Mla
denec proti němu nepowstal, a poctiwosti genu nevdinil /
kterémuž daj Heytman. Non mihi assurgens celsisti: A

on na to. Nec tu mihi celsurum genuisti: Tim spůsobem
Mladenec ten Heytmana hniw upokojil. Neb byl ten
obyčeg / že za neyhorššyho počten gedentakždy, kterýž Dítě
s poctiwau Manželkau neplodil. Pečowali o to, aby ne
bylo neuctiwého plodu mez nimi / w čemž onen Leonydas
Heytman na sobě přiklad dal / když na Wognu geti měl.
Ptala se ho Manželka, coby činiti měla w nebytnosti ge /
odpověděl: Nihil aliud quam ut nubas & bonos liberos
parias. Věděl tím, že na té Wogně zabynauti měl / a tak
žene neradil, aby dlouho po něm Wdowau zůstávala /
ale aby magic Muzu gineho dobré Syny rodila.

W poctiwosti welké Manželky své mýřali / a Panenky
nahé zgerwě mezy Lid wywrozowali / a když Charilane
pán gich gedent izan byl / pročby tak hlaupý a nestydatý
obyčeg zachováwali: Odpověděl: Virginibus mariti
sunt inveniendi, Vxores verò servandæ ijs, qui eas nacti
sunt. Kdyby takowý obyčeg w těchto Kraginách byl /
mnohoby Rupcům vřetku ubylo / také by negednomu Otcy
mnoho w Truhlách Strážbra a Zlata pozůstalo. Potřeba
gedněkaždé žene / aby se proti Manželi swému netoliko
čistotně, ale y uctiwě wewšsem a poníseně chowala / yati
Ambrož Swatý pišyc de Patriarchis přiklad w paměť wvo
zuga těmito Slowy: Nec illud ociosum, quod cum ve-

inret Rebecca, vidit Isaac deambulantiem, & cum interrogasset, quis esset? cognito quod ipse esset, cui duceretur Vxor, descendit, & caput suum obnubere cepit, docens verecundiam in Nuptijs debere praeire. Inde enim & nuptiae dictae, quod puellae pudoris gratia se obnubarent. **Trecho znát od Boha dané Manželky / kteréz g si posslusšné Manželum svým, jakožto slawám a pánum / o čemž Svatoj Ambrož lib: quast: Novi & veteris testamenti takto mluví. Mulierē constat subiectam dominio Viri esse, & nullam authoritatē habere, nec docere potest, nec testis esse, nec fidem dare, nec judicare. W pravdě ne mŕstí; w tom čase k tomu powoli. Possusšez wy Muzi k Bohu Swateho Dětora, kteréz mluví takto: Adam per Evam deceptus est, non Eva per Adam, quem vocavit ad culpam mulier; justum est ut eam in gubernationem assumat, ne iterum facile foemina labatur.**

Trecho wám etné Paní gíné nancení dávat, gednom to, kteréz gest od Pavla Swateho 1. Corin. cap. 11, po dané / kdež napomíná, aby každá zakrywala hlavu svou. Neť se wy Obrazem Božím / protož se máte vkazovat poddanými a pomíženými Manželim svým / a že šrz Ženu stalo se prowměni a Přikazani Božšho přestaupeni / proto znamení na své hlavě mítí má gedna každá z wás, a zwlasšez w Kofele, pro pectiwost Biskupstau, nemá mítí hlavy odčtyté / mluwie, žádné swobody mítí nemuže. Nes Biskup má na sobě jako Osobu Krysta Pána / protož tak před Biskupem jako Saudey Krystem býti gest powinna / nes on gest na místě Krysta Pána. Pro ten tedy hříd

Evry prwnj Matky wassy, wssechny musyte býti poddane
Manželům wassym. O čemž sobě čtete v Swatě Pawla
w prwnjm Listu k Rorynským w Rozdělú Gedenáctem,
a zwláště wy, kteréž wíce řjdiť chcete nežli Manželé wassy.
Oniluxná se w tom čijnm / poněwadž wám wíce přegi lás-
ky Pána Boha wssemohaucýho / nežli této krátke, marné
a pomigegúcy chwáli.

O Wěrnosti Manželeš některých **Manželům swým příkladu několik.**

Benelope welice schwálena od Poetuw y od
Hystorikuw, přeto / že Manželi swému wýru a čis-
tostu přes Dwadceť let zachowala, kdž se on při Trogi na
Wogně zdržowal / tak že žádným spůsobem nemohla býti
namiluwena, ani od Otce, ani od Přátel, aby giněho sobě
pogala.

Aniž tu také sšyroce mluwiti čey, o oný Rátonowý
Oceře, genž slaula Portia / kteréž kdž ušlyšsela o zamordo-
wánj Manžela swěho mezy Silipskými / nemoha dostati,
čimby y sebe zžarmutku welikě zamordowati měla / žiwý
Ohli požirala / a tak sobě popálix sšy Střewa, umřela. Ar-
themisia po Mausolowi Manželi swém zůstáwage žiwa /
w smutku welikém za některý čas trwala / a geho Tělo
wedle obyčege Pohanského spáliti dopustiwšy, wesskeren
Popel z Těla ge° s Wínem wypila. Panthea Man-
želka Muže wzáctného Perssana / kdž gi oznámeno o

Smrti Manžela gegúho, hned se také zamordovala.
Alcesta Manžela svého Admética Krále Thesalského, tak
velice milovala / že w geho zdraví nedostatku wšdycky
s Bohy o tom rozmlauwala / yakby Manžela své^o žiwé
zachowati mohla na Swětě. Atdyž gi powěděl Boho-
wé / že bude dlouho žiw, gestliby tdo z Přáteluwo za-
vniel / hledala takowého mezy Krevními geho, kteří
wssickni slibowali žrdlo za zdraví geho položiti / ale on
předegda ge wssěky, sama Smrt pro žiwoběti ge^o podsta-
pila: a on potō na památku wěcnú, wymyslíl při Pohřebu
gegi Pšijnický žalostné, kteréz gmenugi Nocnia. Laoda-
mia tdyž se dowěděla že Manžel gegi Prothesilaia v Trog-
sahynul / žádala od Bohuw, aby toliko geho Stijn wídel
mohla / což tdyž wprosyla, s wetkau radostí libagie, onen
Stijn wířela.

Julia Deera Cysařská, Manželka Pompeyowa, tdyž
spatřila Oděw Manžela svého utrwawený a zmazaný
Krwí některých gessco se při něm swadili / rozuměla že
Manžel gegi raněn / a omolewssý od strachu a zármutku
padla na Zem, a potratila plod, ktereyž w Žiwotě swém
měla. Thesea Sestra Dyonyfia Tyranna genž byla dána
za Manželku Polirenowi Pánu gednomu, tdyž Manžel
gegi pro bázeň před Tyrannem dotčeným z Země wtěl, a
Král sobě stěžowal na ni / že neproněšla a neoznánula o od-
gezdú geho, řekla: Takli Dyonyfi o mně zle myslíš / abyd-
yá Manžela w šťastj y w nešťastj opustiti měla? Hi-
plicrathæa Michridatesowi Manželi swému při wssed
Wognách tak wěcně slaužila / že při něm wssudy we Zbroji

Wlas

Wlaſy ſobě oholiwſſy, aby ſyſſat wolněgi na hlavě le-
žel, za neywěrněgſſyho Služebníka býla. Ale není dítu
žádného / že za onoho věku tak ſtála Láſta mezy Manželi
býla / nebo w letech právě doſpělých, a w Rezu* dobrém
takový ſtaw přigimali / wedle naučení Wiſnuw oných / genž
Philofofi ſlauli / gichžto ſe oni naučení přidržowali / jako
Sokrates, kdýž byl tázan od ſwých Včeďniťkuw, kterýby
jim čas k oženění ułožil, a Pannam k wdáwanj? Ržel:
Mládency, kdý bude 35. Let / a Panně Oſmnaćte.

Lykurgus, kterýž Lacedemonſkým Práva uſtano-
wili, žádného Wěta Pannam dáwati nedopuſtil, a to proto /
aby z láſty, pro cteſt ſamcu / a ne pro Peníze k Staru
Manželiſtému bráwane býli. Tím ſpuſobem nemělo prů-
chodu Lakoniſtwj / Cteſt, Dobrotu, Pokoru, Poſluſſen-
ſtwj Manželky Manželum miſſo poſtładu do Domu gich
přinášeli / a proto Euripides Werſem to ſchwalował
kráťkym. Quæ quidem eſt maxima ſalus, quando Vxor
adverſus Virum non adverſatur. Nebo mluwj Plutarchus,
Sponſæ quæ ſtatim offenſæ moribus maritorum, eos deſerunt,
perinde faciunt, ac ſi quis ictus ab apibus, mel relinquat.
Manželowé toliťež nemagi welmi ſtrićtě, to geſt, přikře, a
woſtře Manželky ſwě chowat / Nebo čteme v Plutarcha,
kterýž mluwj: Imperium Viri in Vxorem non erit, cujus
modi eſt Domini in rem poſſeſſam, ſed cujuſmodi eſt animi
in corpus. Adále mluwetj. Qui non ferunt Vxores ſecũ
edere aut bibere, docent eas ingurgitare maritis abſentibus;
Ita qui non communicant luſus & jocos cum Vxore, faciunt
ut alibi quærant inſcijs Viris recreationem animi. Naćež

dáwa příklad, a přivozuje podobnosti toto: Vt corpus sine animo nihil valet, nec animus sine corpore incolumi, sic nec maritus absq; Vxore, & Vxor absq; marito.

Potřebij gest Manželu tak se chováti Manželce / aby ona wewšsem měla dobrý přelad z něho, a z dobrých mravůw geho, jakž Plutarchus in Similibus napsal, ut Rex Musicae studiosus complures reddit Musicos, literarum studiosus doctos, Aleator Aleatores, Rapax Rapaces, ita Vir compositus similem reddit Vxorem, Voluptarius incontinentem, castus & sobrius, castam & sobriam.

✱ Potřebi také wědět muželi kdo Manželu opustiti z jakékolí příčiny.

Na takové tážanj, Swatý Krysoffom mluwí tyto Slova: Když užeš Cizowěta ušlawičně s Doktory zacházegicýho, an se jim klani / z toho samého poznáš že nemocný gest: též když ušláš Muže neb Ženu an se wyptáwa, gestliže slusý aby se Muž s Ženau rozwedl, z toho samého poznat můžeš, quia Vir ille lascivus est, & mulier illa meretrix.

Na tu tehdy otázku snadno dáti odpověď oněma slovy v Mathausse Swatého cap: 19. Quos Deus conjunxit, homo non separet. Pawel Swatý naponižna 1. Corint. cap: 7. Nolite defraudare invicem nisi fortè ex consensu ad tempus ut vacetis orationi, & iterum revertimini in idiplum, ne tentet vos Sathanas propter incontinentiam vestram.

Swatý

Swatý Mathaus cap: 5. Slova Spasýtele nasseho připo-
 mjna dané na otázku Saryseum takto: Ego autem dico
 vobis quia omnis qui dimiserit Vxorem suam excepta forni-
 cationis causa, facit eam mæchari, & qui dimissam duxerit,
 mæchatur. Na táž Slova v Swatého Marka, máme
 Saryseum danau od Spasýtele Krýsta Pána odpověď /
 kdež se tážali / slusýli Muži Žěnu opustiti, a on peal se gich,
 co wám napsal Mlogižš a poručil: oni řekli: poručil na-
 psat List rozvedení a opustit Žěnu: Kterýmž Pán řekl:
 Včínil to Mlogižš prozatvrdilost Srdce wassých / ale od
 počátku Stvoření / Muže a Žěnu včínil Bůh / a proto
 opusti Člowněk Otce y Matku, a přidrží se Žěny své, a bu-
 dať Dva Telo Gedno. Protož ež Bůh wespolet slaučí,
 to ro: mýř zádny nemá. Lukáš také Ewangelista w rez-
 dýlu ež slaučením mluwý, kdo opusti Žěnu swau a gínan
 sobě vezme, cýzoloží / a kdo také opustěnan wezme, též cý-
 zoloží. A protož Apostol Páně Pawel. 1. Corin: cap:7.
 mluwý. His autem qui matrimonio vincti sunt, præcipio,
 non ego, sed Dominus, Vxorem à Viro non discedere, quod
 si discesserit manere innuptam, aut Viro suo reconciliari,
 et Vir Vxorem non dimittat. Tu se spraviti muže gedna-
 každá, čtauce to naučení / aby od Muže neodstupowala /
 a gestliže odegde, aby etnesně a poctiwě žíwa byla, a neť
 se zase s Mužem smýřila. Muž také nemá opauštět Mā-
 želky své, tak Apostol wyvěnge / a to k tomu mluwý, že
 ne yá to peraučím, ale Pán. Protož mluwý ibidem: Alli-
 gatus es Vxori, noli querere solutionem. Manželka také
 nechť se nedominjwa, že gíž swobodná gest, když od Muže

odegde, mluwſ Apostol Páne, alligata est legiſ, quanto tempore Vir ejus vivit, pokawád žiw geſt gegi Muſ, pſi wázana geſt k Zákonu. Nebo prawi tak, Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia.

Kryſoſtom Swatý homilia 25. piſſye na ſlowa tyto : Quicunq; dimilerit uxorem: toto mluwſ. Omnis cauſa per quas naſcitur, peripſas abſolvitur cauſas: Matrimonium enim non facit coitus, ſed voluntas, & ideo non illud ſolvit ſeparatio corporis, ſed ſeparatio Voluntatis. Ergo ſicut crudelis & iniquus qui caſtam dimittit, ſic fatuus eſt & injuſtus qui retinet meretricem. Sſetíte ſe Muži, nechť wás neoklamá tento Swet a krátka rozkoš geho / wſzte w yatý ſlaw wſtupugete, nemi od Cžlowěka ale ed ſameho Pána Boha nařizený / yat ſe w nemi nenáležitě chowat buďeš, téžce treſtán buďeš / žádne weymluwý nebudě pro nařizený ſakowé w Cžrkwi ſwaté / kterěſ geſtliženepoſlechněš / potupau wěcnú mužeš giſt býti. Nebo prawi, Fornicatores et adulteros judicabit Deus.

Augustýn Swatý piſſye de Nuptiis talte mluwſ. Si Vxorem quis habeat ſterilem, ſive corpore deformem, ſive debile membris, vel cecam, vel claudam, vel ſordidam, vel ſenectute conſectam, vel ſi quid aliud, ſive morbis, ſive laboribus doloribusq; conſectam, & quicquid (excepta fornicationis cauſa) excogitari poteſt, vehementer horribile, pro ſocietate fideq; ſuſtineat.

A geſtližeby mezy njmi něžáta weſtliwoſt wyſtla / Pánu Bohu ſe poraučeti magi / a Diáblu nad ſebau moc mſjeti nechť nedopauſſtegi: Nebo prawi Jeronym Swatý.

Sicut

Sicut nihil pretiosius Deo virtute dilectionis, ita nihil est desiderabilius Diabolo extinctione charitatis: quisquis ergo seminando jurgia, dilectionem proximorum perimit, hosti Dei familiarius servit. To tolités zapowida tyś Swatý Augustýn, a Manielum toho warowati se poraúci. Quo tiescunq; aut dies Natakis Domini aut reliquæ festiuitates ad venerint, non solým ab infideli concubinarum consortio, sed etiam à proprijs uxoribus abstinere debent. A tak Pána Boha neyprwe wýzwati náleži, a žádat / aby w takowém Stawu požehnánj swého dodáwati ráčil. Manjele lastu a milost zachowáwati magi mezy sebau / žádné mecy nedati Diáblu nad sebau / w ničemž geden druhého sobě nezestřiwiti. Neb yak neymyš náreco zlého počnau, tehdy wždy Diábel rozšlédati bude Sýdla swá, aby čím dálegi, čím hlíče šelo, a potom poznat w Stawu tom Diábelstau přitomnost, yakí prawi Ambrož Swatý. Nulla spatia possunt satis esse discordibus, a tdež Pán Bůh dá své požehnánj, quietis & pacificis & angusta abundant.

✱ **Když Wdowcem Duž bčíněn, neb**
Žena Wdowau včíněna bude / mohaušl po druhé
w Staw Manjelský wstřpowati:

Skrus to byl zvykl mluwiti, že ten každý ne-
slussat sobě sčžuge na Tleptuna Boha Mořského /
kterýž gednau z Moře wystaupil, a po druhé se naně

pustil : tak také ten kterému Zena vině smi se podruhé
oženiti / a ta kteráz Manžela strati, sobě giného pogiti.
Takž gest, kdo má zlého Towarysse, muž, mu to mluwit,
ten co dobrého, za zlé genu mŕtvi nenáleží, že se po druhé y
po třetí ženj, pisse Swatý Jeronym; ad Pammachiū takto.
Aperiant quæso aures, obrectatores mei, & videant me
secundas Nuptias et tertias in Domino concessisse, qui secun-
das & tertias nuptias non damnavi; primum potui damnare
Matrimonium. A protož mluwŕj: Třebanji tčch, kterjž se
dwakrát ženi/ ani tčch, kterjž třikrát, a gestliže se třicy mŕže,
y osmkrát.

po třetí se poprawugic ten též Jeronym mluwŕj. Ego
nunc voce proclamo libera, non damnavi in Ecclesia Biga-
miam, imò nec trigamiam, & ita licere, quinto & sexto &
pultra, quomodo & secundo marito rectè nubere powoluge.
Cyrkew Swata Matka našse k tomu kowssenu, cožto i
gest k ozdobe, poctiwosti a k chwále Pána Boha wssemo-
haučyho / wssak y Pohanská zdání připomínati není wč-
hodná, zwlášťe když gsau k dobrému přikladu některým,
gesto syrobu po Manželech zachowati mŕni.

Dyonysius Matce své giž staré / když se wdáti mŕnila,
řekl: O Matko, mŕžeme Práwo obecné zkazyt, ale Prá-
wa přrozenj našeho neskazyt / a to proto mluwil, že giž
byla stará, a roditi nemohla. Omohlbych tohoto času ne-
gedné tak řícy. Když se některé y w Sedmdesáti letech ne-
stydí wdáwati.

Alonja řdyž od Přátel nanilŕwaná byla, aby po Smrti
Manžela svého giného sobě wzala / když gestě byla

Mlada

Mladá, y k tomu dosti spanila, kance: Mužes y Dítty
mjeti, a k tomu od Muže milována budeš. Na to ona
rekla: Toho žádným spůsobě učiniti nemohu' neb vezmuli
sobě Muže dobrého, budu se báti abych ho nestratila / a
gestližeby mi se zlý dostal / yať abych byla Blaznice, abych
to učiniti měla, vzýti sobě Muže zlého po dobrým.

Walerya tdyž se gj tázali, proč po swém vmrlem Ser-
giusowi wdáti senechce? Odpověděla, proto / že mug
Sergius ac giným vmřel, ale mně žiw bude, pokud ya ži-
wa gsem.

Portia mladšy, tdyž přednj wychwalowali gednū Wodo-
wuz dobrých mravow, a že po Smrti Manžela prwnjho
s druhým w Manželstwí wstoupila / nic wíce neřekla
gednom to: Felix ac pudica Matrona nō nubit nisi semel.
A tdyž sama dosti dlouhý čas po Manželi swém smutná
byla, a tázali se gj, dlouholi gestě plakat bude, odpowě-
děla: dočud žiwa. Znamení přístlady máme na oných
pohanských wznesených Ženách: Čteme také o gedné
Řešťanské Cysářowně, apud Aeneam Sylvium, totižto o
Cysářowně Barboře Cysaře Zykunda Manželce / kteréž
tdyž gedn Pán radil, aby po Smrti Manžela swého, tak
yako žrdlička žiwa byla čistotně / na to mu odpověděla:
Si me ratione carentes volucres imitari iubes, cur non colum-
bas potius passerescq; proponis. A proto ženewšedky z ged-
né Kosti possli / ne gedn také obyčeg magj Ženy: Gedna
dobrá až přilís / Druhá zlá nad mjrú / Třetíj nehošpodyn-
ká / Čtvrtá leniwá / Páta chytra, klewetn a tak dále,

yakž Poetæ pišy / neš gich gest Desatery Potolenj: Ta ney
lepšy, kteráž od Wělečty začátek wzala / neš taková nic
z Domu, ale wšlecko do Domu Manžela swého při-
nášy / Dítěty mu milé rodi, a wšseliyakau gemu
poctiwost, yakožto Pánu a Zlawě swé
činj.

Cum Facultate Superiorum.

✱ Wytisčeno w Starém Měste
Pražském v Dědince Jana
Gřimana.

A Léta Páně /

M. DC. L.

PEREGRINATIO

Angelicu Tobias

45640

1700